

17 Soláthar maoinithe aeráide do thíortha i mbéal forbartha

17.1 Is iad Creat-Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar an Athrú Aeráide (UNFCCC) agus Comhaontú Pháras na príomhshásraí iltaobhacha chun aghaidh a thabhairt ar chúiseanna agus ar iarmhairtí an athraithe aeráide.¹ Tá soláthar agus slógadh maoinithe don aeráid ríthábhachtach do UNFCCC agus do Chomhaontú Pháras.

17.2 Sainmhíníonn Creat-Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar an Athrú Aeráide 'maoiniú don aeráid' mar mhaoiniú áitiúil, náisiúnta nó trasnáisiúnta — a thagann ó fhoinsí poiblí, príobháideacha agus malartacha — a bhfuil sé mar aidhm aige tacú le gníomhaíochtaí maolaithe agus oiriúnaithe chun dul i ngleic leis an athrú aeráide.

17.3 Is éard is cúnamh oifigiúil forbartha (COF) ann ná cabhair rialtais a chuireann forbairt eacnamaíoch agus leas tíortha i mbéal forbartha chun cinn agus atá dírithe go sonrach orthu.² In 2024, b'ionann cúnamh oifigiúil forbartha na hÉireann agus €2.35 billiún.³ B'ionann maoiniú don aeráid a cuireadh ar fáil do thíortha i mbéal forbartha agus thart ar 9% de chúnamh oifigiúil forbartha na hÉireann in 2024.

17.4 I mí na Samhna 2021, thug Éire gealltanais go gcuirfeadh sí €225 milliún ar a laghad sa bhliain ar fáil mar mhaoiniú don aeráid do thíortha i mbéal forbartha faoi 2025.⁴ Chun an sprioc sin a bhaint amach, ba ghá méadú suntasach a dhéanamh ar mhaoiniú don aeráid i gcomparáid leis an mbunleibhéal €88.3 milliún in 2020.

17.5 In 2022, ghlac Éire Climate Finance Roadmap [Treochlár um Maoiniú don Aeráid] (an Treochlár), inar leagadh amach straitéis uile-rialtais chun a spriocanna maoinithe don aeráid a bhaint amach, lena n-áirítear an fócas geografach atá aici.⁵ Is é an aidhm atá ann na spriocanna caiteachais a bhaint amach trí fhoinsí maoinithe poiblí sa tréimhse go dtí 2025, agus iniúchadh á dhéanamh ag an am céanna ar an gcaoi ar féidir maoiniú príobháideach don aeráid a shlógadh le himeacht ama. Tá sé beartaithe go mbeidh feidhm ag an Treochlár maidir le gach cainéal maoinithe don aeráid a chuireann na ranna a chaitheann maoiniú don aeráid ar fáil.

Fócas an scrúdaithe

17.6 Rinneadh an t-imscrúdú seo chun athbhreithniú a dhéanamh ar na nithe seo a leanas

- na socruithe atá i bhfeidhm chun maoiniú don aeráid a leithdháileadh ar thíortha i mbéal forbartha agus chun meastóireacht a dhéanamh ar na torthaí a baineadh amach
- na rialuithe atá i bhfeidhm chun a áirithiú go sroicheann an maoiniú an faighteoir/na faighteoirí beartaithe agus chun maoiniú dúblach a chosc
- an dul chun cinn atá déanta go dtí seo i leith na gcuspóirí agus na spriocanna atá leagtha amach sa Treochlár um Maoiniú don Aeráid a bhaint amach.

1 Is conradh idirnáisiúnta ar an athrú aeráide é Comhaontú Pháras, atá ceangailteach ó thaobh dlí de. Glacadh leis ag Comhdháil na Náisiún Aontaithe maidir leis an Athrú Aeráide i bPáras i mí na Nollag 2015.

2 In 1970, leag na Náisiún Aontaithe sprioc síos go gcuirfeadh tíortha forbartha cúnamh oifigiúil forbartha ar fáil gach bliain arbh ionann é agus 0.7% dá n-ollioncam náisiúnta (OIN). Tá gealltanais tugtha ag Éirinn sprioc an chúnaimh oifigiúil forbartha a bhaint amach faoi 2030.

3 Áirítear leis sin caiteachas beagnach €627 milliún chun tacú le dídeanaithe ón Úcráin in Éirinn.

4 Tugadh an gealltanais ag an 26ú Comhdháil de chuid na bPáirtithe (COP26) i gCreat-Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar an Athrú Aeráide i nGlaschú.

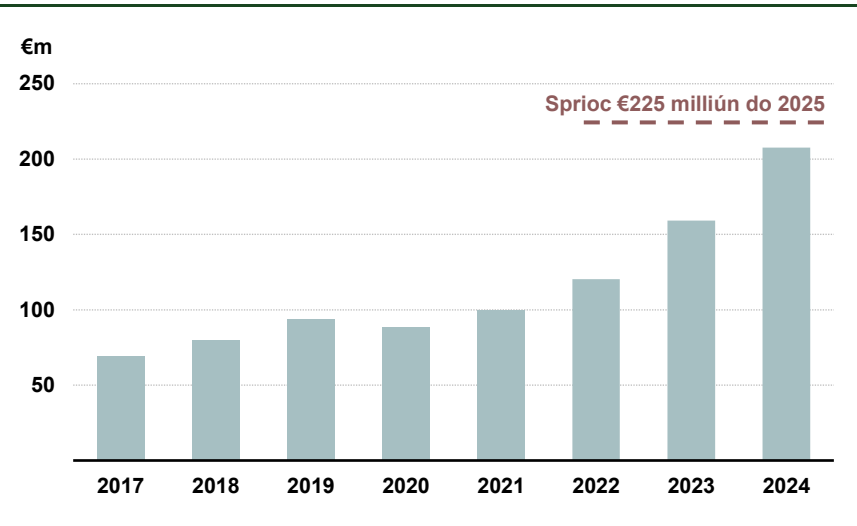
5 [Ireland's International Climate Finance Roadmap \[Treochlár na hÉireann um Maoiniú Idirnáisiúnta don Aeráid\]](#) (2022).

17.7 Bhuail an fhoireann scrúdaithe le baill foirne ó na ranna rialtais lena mbaineann agus rinne siad athbhreithniú ar dhoiciméid ábhartha mar chuid den scrúdú.

An toradh um maoiniú don aeráid

17.8 Tá méadú seasta tagtha ar an maoiniú don aeráid a leithdháileann Éire gach bliain ar thíortha i mbéal forbartha ó 2020 i leith (féach Fíor 17.1). In 2024 (an bhliain is déanaí a bhfuil sonraí ar fáil di), b'ionann an maoiniú don aeráid agus beagnach €208 milliún. De réir anailís a rinne Aonad Aeráide na Roinne Gnóthaí Eachtracha agus Trádála i bhfómhar 2025, meastar go mbeidh sprioc €225 milliún na bliana 2025 bainte amach ag Éirinn nuair a bheidh fíorú na bhfigiúirí críochnaithe.

Fíor 17.1 Maoiniú na hÉireann don aeráid i dtíortha i mbéal forbartha, 2017 – 2024^a

Foinse: Treochlár na hÉireann um Maoiniú Idirnáisiúnta don Aeráid 2022 (figiúirí 2017 go 2020); Tuarascálacha na hÉireann ar Mhaoiniú don Aeráid agus don Chomhshaoil 2024 (figiúirí 2021 go 2024)

Nóta: a Léiríonn na figiúirí atá taispeánta maoiniú don aeráid a chuir Éire ar fáil go díreach. Ní áirítear maoiniú don aeráid a chuirtear ar fáil trí bhuiséad an Aontais Eorpaigh (a ranníocann Éire go glan leis) ná trí Chiste Forbraíochta na hEorpa.

Socruithe chun maoiniú a fhíorú

17.9 Tuairiscíonn Éire gach bliain do Choiste Cúnaimh Forbartha na hEagraíochta um Chomhar agus Fhorbairt Eacnamaíochta (ECFE) ar an gcaiteachas iomlán ar chúnamh oifigiúil forbartha (COF), de réir sraith caighdeán staidrimh arna gcomhaontú go hidirnáisiúnta.⁶ Déantar na tuarascálacha sa bhliain tar éis an caiteachas a thabht. Chun an méid iomlán is féidir a thuairisciú mar mhaoiniú idirnáisiúnta don aeráid a ríomh, déantar measúnú ar COF uile na hÉireann féachaint cé chomh hábhartha is atá sé don aeráid, tar éis don ECFE é a fhíorú.

6 Is comhlacht laistigh de ECFE é an Coiste um Chúnamh Forbartha a leagann síos sainmhínithe agus modhanna chun faireachán, measúnú agus tuairisciú a dhéanamh ar acmhainní a chuirtear ar fáil le haghaidh cúnamh forbartha.

- 17.10** Mar chuid dá tuairisciú don ECFE ar COF, déanann Éire measúnú ar ábharthacht a tionscadal agus a clár COF do chuspóirí éagsúla beartais, amhail comhionannas inscne, cothú, rialachas agus an aeráid. Déantar caiteachas ar COF déthaobhach a bhaineann leis an aeráid a rianú trí úsáid a bhaint as modheolaíocht shainithe chun cúnamh forbartha a chomhaireamh, ar a dtugtar ‘marcóirí Rio’.⁷ Cuirtear sainmhínte ginearálta agus treoir ar fáil do dheontóirí maidir le marcóirí Rio a chur i bhfeidhm ar ghníomhaíochtaí comhair forbartha. Aicmítear gníomhaíochtaí mar ghníomhaíochtaí a bhfuil cuspóir ‘príomha’, ‘suntasach’ nó ‘nach bhfuil dírithe’ acu i leith gach marcóra Rio; is í an aicmiú sin a chinneann an céatadán den bhuiséad is féidir a chur i leith maoiniú don aeráid. Chun leithdháiltí buiséid atá curtha i leataobh go sonrach don aeráid a fháil faoi bhuiséad COF na Roinne Gnóthaí Eachtracha agus Trádála, ní mór do thionscadail marcóirí Rio de 2 a bhaint amach — rud a léiríonn gurb í an aeráid príomhchuspóir an tionscadail — maidir le hoiriúnú don athrú aeráide nó maolú air, nuair a dhéantar measúnú orthu ag céim an mheasúnaithe.
- 17.11** Bíonn figiúirí deiridh fíoraithe COF ar fáil ón ECFE i mí na Nollag den bhliain tar éis an t-airgead a eisíoc. Timpeall ceithre mhí ina dhiaidh sin, foilsíonn an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála tuarascáil bhliantúil ar mhaoiniú don aeráid agus don chomhshaol, ina dtugtar eolas ar fhoinsí maoinithe, ar thosaíochtaí téamacha agus geografacha, agus ar na bealaí trína n-eisíoctar an t-airgead. Foilsíodh tuarascáil 2024 i mí Aibreáin 2026.⁸
- 17.12** Tuairiscíonn Éire gach bliain freisin ar an maoiniú don aeráid a chuireann sí ar fáil don Aontas Eorpach agus do UNFCCC.

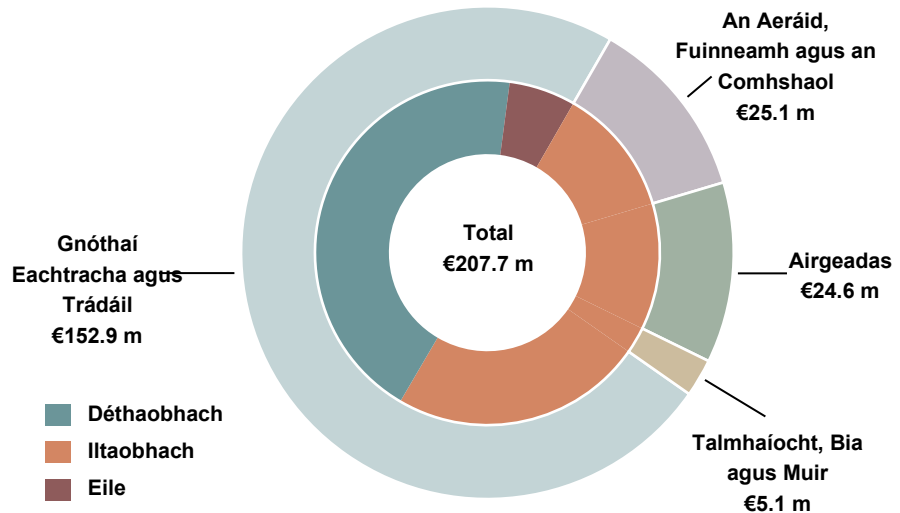
Leithdháileadh maoinithe don aeráid

- 17.13** Cuirtear maoiniú ón Státchiste le haghaidh maoiniú don aeráid i dtíortha i mbéal forbartha ar fáil gach bliain do na ranna a dhéanann an caiteachas, tríd an bpróiseas meastachán. In 2024, thabhaigh ceithre roinn caiteachas ar mhaoiniú don aeráid arbh ionann é agus beagnach €208 milliún san iomlán (féach Fíor 17.2).
- 17.14** Cuirtear maoiniú don aeráid ar fáil trí thrí bhealach:
- **cláreagrú iltaobhach** — ranníocaíochtaí le cistí iltaobhacha um athrú aeráide, le hinstiúidí airgeadais idirnáisiúnta agus le heagraíochtaí idirnáisiúnta eile, lena n-áirítear comhlachtaí de chuid na Náisiún Aontaithe (féach Fíor 17.3 chun faisnéis a fháil faoi na ranníocaíochtaí iltaobhacha is mó le maoiniú don aeráid in 2024)
 - **cláreagrú déthaobhach** — maoiniú don aeráid a chur ar fáil trí líonra mhisin na hÉireann thar lear agus trí eagraíochtaí comhpháirtíochta na sochaí sibhialta
 - bealaí **eile** — comhpháirtíochtaí taighde, eolais agus téamacha, mar shampla leis an Institiúid Idirnáisiúnta um Chomhshaol agus Forbairt agus leis an Institiúid Idirnáisiúnta um Fhorbairt Inbhuanaithe.

⁷ D'fhorbair ECFE marcóirí Rio chun gur féidir an maoiniú forbartha déthaobhach a bhaineann leis an aeráid agus leis an gcomhshaol, a chuireann tíortha deontóra agus instiúidí iltaobhacha ar fáil do thíortha i mbéal forbartha, a thomhas agus faireachán a dhéanamh air ar bhealach comhsheasmhach.

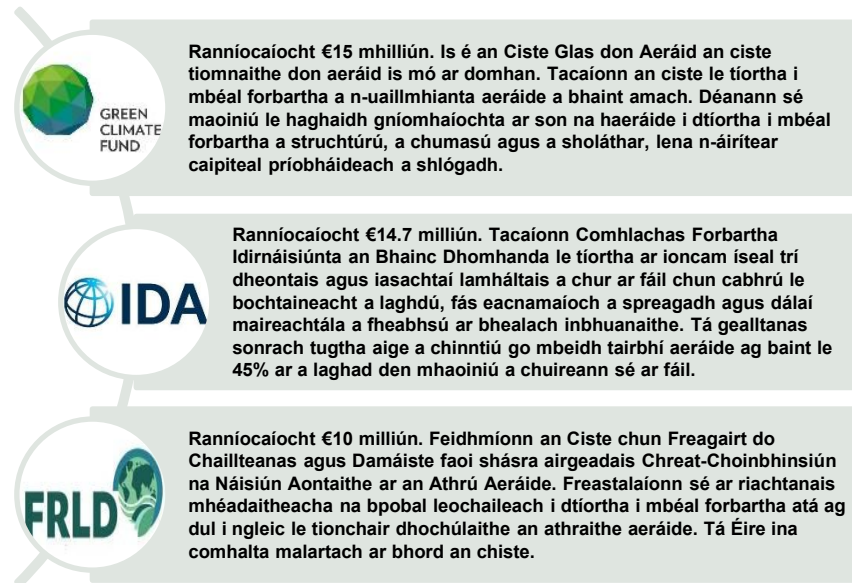
⁸ [Tuarascáil na hÉireann ar Mhaoiniú don Aeráid agus don Chomhshaol 2024](#). An Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála.

Fíor 17.2 Maoiniú don aeráid in 2024, de réir roinne agus bealaigh maoinithe

Foinse: Tuarascáil na hÉireann ar Mhaoiniú don Aeráid agus don Chomhshaol 2024

Fíor 17.3 Na ranníocaíochtaí iltaobhacha is mó le maoiniú don aeráid in 2024

Foinse: Tuarascáil na hÉireann ar Mhaoiniú don Aeráid agus don Chomhshaol 2024

- 17.15** Treochlár na hÉireann maidir le Maoiniú Idirnáisiúnta don Aeráid 2022 (figiúirí 2017 go 2020); Tuarascálacha na hÉireann ar Mhaoiniú don Aeráid agus don Chomhshaol 2024 (figiúirí 2021 go 2024).

17.16 Sa Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála, cuirtear maoiniú don aeráid ar fáil trí Vóta 27, Comhar Idimáisiúnta.⁹

- Go praiticiúil, cuireann go leor aonad gnó agus misean cuspoirí aeráide san áireamh ina straitéisí agus ina bpleananna gnó. I gcomhréir le prionsabail na forbartha inbhuanaithe agus le gealltanais na hÉireann maidir le comhar forbartha a chur in oiriúint don athrú aeráide, d'fhéadfadh tairbhí aeráide a bheith ag baint le roinnt tionscadal agus deontas ar féidir tuairisciú orthu mar mhaoiniú don aeráid.¹⁰
- Áirítear sa mhaoiniú bliantúil don aeráid maoiniú atá curtha i leataobh go sonrach do chuspóirí aeráide ón tús, chomh maith le maoiniú do thionscadail agus earnálacha eile a bhfuil tairbhí aeráide ag baint leo.
- Rianaíonn Aonad Aeráide na Roinne Gnóthaí Eachtracha agus Trádála an caiteachas réamh-mheasta don aeráid. Ní chinntear méid deiridh an mhaoinithe don aeráid i leith bliana ar leith, áfach, go dtí go gcríochnaítear próiseas fforúcháin faoi stiúir ECFE thart ar 15 mhí tar éis dheireadh na bliana caiteachais.

17.17 I bpróiseas leithdháilte buiséid na Roinne Aeráide, Fuinnimh agus Comhshaoil, oibrítear le roinnt comhpháirtithe maoinithe seanbhunaithe.¹¹

- Ranníocaíocht €15 mhilliún leis an gCiste Glas don Aeráid a bhí san íocaíocht aonair ba mhó in 2024. Bunaíodh an ciste sin in 2010 go sonrach chun freastal ar Chreat-Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar an Athrú Aeráide.¹²
- I bhformhór na gcásanna, leithdháiltear maoiniú ar bhonn bliain i ndiaidh bliana, cé go bhféadfaí tacú le comhpháirtithe ar feadh roinnt blianta as a chéile ar deireadh, faoi réir a gcuid oibre a bheith ag teacht i gcónaí le tosaíochtaí na hÉireann maidir leis an aeráid idirnáisiúnta agus le cúnamh oifigiúil forbartha.
- I gcásanna áirithe, cinntear leibhéal an mhaoinithe ar bhonn comhaontuithe atá ann cheana, agus leithdháiltear méideanna socraithe gach bliain. Déantar athbhreithniú ar na comhaontuithe gach bliain chun a chinntiú go bhfuil siad i gcomhréir leis an Treochlár um Maoiniú don Aeráid.

17.18 Tá scaireanna ag an Roinn Airgeadais i roinnt banc forbartha iltaobhach, lena n-áirítear *Banc Forbartha na hÁise*, Banc Infheistíochta Bonneagair na hÁise agus Banc Forbartha na hAfraice. Tacaíocht do mhaoiniú don aeráid a chuirtear ar fáil trí ranníocaíochtaí le cistí lamháltais agus trí shuibscríbhinní caipitil le bainc eile; athraíonn struchtúr foriomlán caipitil na mbanc. Déantar ranníocaíochtaí na mball le cistí lamháltais a chomhthiomsú i gcomhchiste. Dúirt an Roinn Airgeadais go bhfuil infheistíocht agus torthaí a bhaineann leis an aeráid ina bpríomhthosaíocht do bhainc forbartha iltaobhacha. Dúirt sí go mbíonn sé mar aidhm ag na bainc de ghnáth idir 40% agus 50% den mhaoiniú ceadaithe a leithdháileadh ar ghníomhaíochtaí a bhaineann leis an aeráid.

9 Ullmhaíonn an Roinn aighneacht fhoirmiúil bhliantúil agus cuireann sí faoi bhráid an Aire í lena ceadú. Áirítear san aighneacht sonraí faoin leithdháileadh atá beartaithe le haghaidh maoiniú don aeráid, an réasúnaíocht atá leis an tacaíocht leanúnach agus an chaoi a bhfuil sé ag teacht leis na tosaíochtaí maidir le maoiniú don aeráid. Eisíodh an maoiniú a luaitear a fhaightear ceadú ón Aire.

10 Is éard atá i gceist le tionscadail a chur in oiriúint don athrú aeráide ná a áirithiú go gcuirtear cúrsaí aeráide san áireamh i ngach tionscadal.

11 Tá formheas aireachta bunaithe ar aighneacht bhliantúil maidir le maoiniú don aeráid ón Roinn Aeráide, Fuinnimh agus Comhshaoil.

12 Bhain an íocaíocht in 2024 le gealltanais na hÉireann maoiniú €40 milliún a chur ar fáil faoin dara timthriall athshlánaithe de chuid an Chiste Ghlais don Aeráid in 2023.

- 17.19** Maidir leis an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara, is éard a bhí i maoiniú don aeráid in 2024 den chuid is mó ná ranníocaíocht imfhálaithe €5 mhilliún leis an gClár Domhanda Bia. Rinneadh an íocaíocht faoi Chomhaontú Comhpháirtíochta Straitéisí na hÉireann leis an gClár Domhanda Bia, 2025 – 2027.

Comhordú an mhaoinithe don aeráid

- 17.20** Rinne an Treochlár um Maoiniú don Aeráid foráil maidir le foghrúpa nua um maoiniú don aeráid a bhunú laistigh den Choiste Idir-rannach um Chomhar Forbartha (ICDC) atá ann cheana.¹³ Is é ról an fhoghrúpa maoirseacht agus comhordú a dhéanamh ar chaiteachas na ranna go léir a chuireann maoiniú don aeráid ar fáil agus comhleanúnachas an chaiteachais sin a áirithiú.
- 17.21** I gcomhthráth leis an bpróiseas buiséid, pléann foghrúpa an ICDC na buiséid mheasta don mhaoiniú don aeráid don bhliain dár gcionn, i gcomhthéacs bhuiséid fhoriomlána an chúnaimh oifigiúil forbartha. Déantar pléití an fhoghrúpa gan dochar don phróiseas buiséid agus is iondúil go mbíonn siad ar siúl sa samhradh, agus na ranna ag deimhniú a gcuid leithdháiltí ag cruinnithe níos déanaí sa bhliain.

- 17.22** D'fhéadfadh sé a bheith deacair an méid maoinithe don aeráid a chuirtear ar fáil gach bliain a thuar go cruinn mar gheall ar an gcóras casta sannacháin a úsáideann ECFE.¹⁴ Mar shampla, cé gur mheas foghrúpa an ICDC ar dtús go gcaithfí thart ar €180 milliún ar mhaoiniú don aeráid in 2024, b'ionann an figiúr deiridh don bhliain sin agus beagnach €208 milliún. Dúirt an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála go ndéantar tionscadail den sórt sin a nuashonrú ar bhonn leanúnach, de réir mar a thugann na ranna, na misin agus ECFE atá ag caitheamh maoiniú don aeráid na sonraí chun críche agus a fhíoraíonn siad iad.

Dáileadh an mhaoinithe

- 17.23** I dtuarascáil a d'fhoilsigh Dóchas i mí Dheireadh Fómhair 2025, ar comhlacht ionadaíoch é d'eagraíochtaí neamhrialtasacha forbartha in Éirinn, léiríodh dearcadh dearfach tríd is tríd ar cháilíocht mhaoiniú na hÉireann don aeráid.¹⁵ Mhol an tuarascáil roinnt gnéithe de chur chuige na hÉireann a chinntigh gur díriodh na cistí den chuid is mó ar na háiteanna ba mhó a raibh gá leo, lena n-áirítear an méid seo a leanas:

- díritear go príomha ar thíortha atá leochaileach i leith an athraithe aeráide;
- freagraítear do shaincheisteanna inscne, agus aithnítear an nasc idir éagothroime inscne agus an t-athrú aeráide;
- cuireadh ar fáil é i bhfoirm deontas seachas iasachtaí agus díriodh é ar ríochtanaí na dtíortha maidir le hoiriúnú don athrú aeráide.

¹³ Tá sé mar aidhm ag an gCoiste Idir-rannach um Chomhar Forbartha comhordú éifeachtach agus rannpháirtíocht ghníomhach ar fud an Rialtais a chinntiú chun spriocanna forbartha idirnáisiúnta a bhaint amach.

¹⁴ Áirítear le córais sannacháin maoinithe don aeráid tionscadail agus cláir a bhfuil tairbhí don aeráid ag baint leo, fiú murab é sin a bpríomhchuspóir. Rinneadh athbhreithniú ar incháilitheacht agus ar ábharthacht an chuid seo ina hiomláine de chúnamh oifigiúil forbartha na hÉireann in aghaidh bliana ar leith ó thaobh na haeráide de.

¹⁵ [Climate Finance and Ireland \[Maoiniú don Aeráid agus Éire\]](#). Dóchas, Deireadh Fómhair 2025.

- 17.24** Tugtar faoi deara sa tuarascáil, áfach, gur deontais do bhainc forbartha iltaobhacha, do chistí de chuid na Náisiún Aontaithe agus do chomhlachtaí idirnáisiúnta atá i níos mó ná leathchuid de mhaoiniú na hÉireann don aeráid. Ní deontas é maoiniú den sórt sin ach tráth a eisíocann Éire é, agus d'fhéadfadh na heagraíochtaí maoinithe é a thiontú ina iasachtaí ina dhiaidh sin. Aithníodh sa tuarascáil gur réimse é seo a dteastaíonn tuilleadh maoirseachta ina leith. Dúirt an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála go bhfuil na cúiseanna le maoiniú iltaobhach don aeráid a chur ar fáil ar na cúiseanna seo a leanas: raon agus tionchar an mhaoinithe a mhéadú, ilroinnt na gcóras airgeadais idirnáisiúnta a mhaolú, na héilimh riaracháin ar chomhpháirtithe a laghdú agus tacú leis na heintitis oibriúcháin ainmnithe faoi chomhaontuithe idirnáisiúnta aeráide.
- 17.25** Cuireadh beagnach trí cheathrú de mhaoiniú na hÉireann don aeráid in 2024 ar fáil do chlár agus do thionscadail a bhí dírithe go heisiach ar oiriúnú don athrú aeráide.¹⁶ Caitheadh 15% eile den mhaoiniú ar bhearta a chuimsigh gníomhaíochtaí oiriúnaithe agus maolaithe araon, agus níor caitheadh ach 11% ar ghníomhaíochtaí a bhí dírithe ar mhaolú amháin.¹⁷
- 17.26** Scrúdaíonn an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála an cúnamh oifigiúil forbartha ar fad chun a ábharthacht don aeráid a mheas. Cuimsítear sa scrúdú sin maoiniú a cuireadh i leataobh go sonrach don aeráid tráth a leithdháilte, chomh maith le maoiniú níos leithne a bhfuil tairbhí suntasacha aige do ghníomhaíocht ar son na haeráide.

¹⁶ Is éard atá i gceist le **bearta oiriúnaithe** ná gníomhaíocht chuí a dhéanamh chun damáiste a d'fhéadfadh a bheith mar thoradh ar an athrú aeráide a chosc nó a íoslaghdú, nó leas a bhaint as deiseanna a d'fhéadfadh teacht chun cinn.

¹⁷ Is éard atá i gceist le **bearta maolú** ná tionchair an athraithe aeráide a laghdú trí astaíochtaí gás ceaptha teasa isteach san atmaisféar a chosc nó a laghdú.

¹⁸ Rinneadh ranníocaíocht 2024 i gcomhthéacs comhpháirtíocht leanúnach ilbhliantúil le GOAL. Faoi gcomhpháirtíocht seo, chuir an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála maoiniú iomlán de bhreis agus €662,000 ar fáil don tionscadal sa tréimhse 2023 – 2026. Thacaigh Éire leis an tionscadal freisin faoi scéim maoinithe don tsochaí shibhialta a bhí ann roimhe seo.

Roghnú tionscadal

- 17.27** Sa Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála, roghnaítear tionscadail a fhaigheann maoiniú atá curtha i leataobh go sonrach don aeráid de réir a mhéid a thagann siad leis na tosaíochtaí sa Treochlár um Maoiniú don Aeráid agus a n-ábharthachta don aeráid. Ní mór do gach deontas ar éirigh leis ag céim an mheasúnaithe agus an fhaofa na coinníollacha atá leagtha amach sna comhaontuithe leis na comhpháirtithe maoinithe a chomhlíonadh.
- 17.28** *Tugtar samplaí de thionscadail shonracha a mhaoinigh Éire in 2024 i dTuarascáil na hÉireann ar Mhaoiniú don Aeráid agus don Chomhshaol 2024.*
- Chuir Éire €300,000 ar fáil in 2024 do thionscadal chun foinse iontaofa uisce a sholáthar do scoil i Mabote, Mósaimbíc. Ó cuireadh an tionscadal i gcrích, tá an tinreamh ar an scoil cobhsaithe agus cuireann gairdín nua scoile foinse bia ar fáil do na daltaí.
 - Tacaíodh le tógáil ionad nua bainistíochta dramhaíola i bhFreetown, Siarra Leon, le maoiniú €114,000 ón maoiniú a chuir Éire ar fáil don aeráid in 2024.¹⁸ Déanann an t-ionad cóireáil anois ar 20% de dhramhaíl dhaonna na cathrach agus tá teicneolaíocht chun fuinneamh a ghiniúint as dramhaíl á píolótú ann chun roghanna eile atá níos glaine agus níos inbhuanaithe ná gualach a tháirgeadh.

- 17.29** Ní leithdháileann an Roinn Aeráide, Fuinnimh agus Comhshaoil ná an Roinn Airgeadais maoiniú go díreach ar thionscadail aonair. Cuirtear an chuid is mó den mhaoiniú a sholáthraítear ar fáil trí chomhpháirtíochtaí agus trí chistí iltaobhacha aeráide, amhail an Ciste Glas don Aeráid agus an tSaoráid Chomhshaoil Dhomhanda. Roghnaítear tionscadail laistigh de na cistí sin ar leibhéal na mbord, i gcomhairle leis na tíortha deontóra eile. Déantar é sin i gcomhréir lena gcreataí rialachais agus lena dtosaíochtaí straitéiseacha, mar seo a leanas.
- I gcás an Chiste Ghlais don Aeráid, cuireann an Roinn Airgeadais leis an measúnú ar thograí tionscadail trína ról mhalartacha mar chomhalta boird agus mar chomhairleoir.
 - I gcás na Saoráide Comhshaoil Dhomhanda agus an Tionscnaimh um Thrédhearcacht na Gníomhaíochta Aeráide, cuireann an Roinn Aeráide, Fuinnimh agus Comhshaoil leis an measúnú ar thograí tionscadail trína ról mar chomhalta malartach boird agus mar chomhalta den choiste stiúrtha faoi seach.
- 17.30** Níl an phríomhfhreagracht ar an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara as tionscadail aonair a roghnú chun maoiniú don aeráid a fháil.

Bainistiú agus rialú deontas

- 17.31** Treoraíonn an Treochlár um Maoiniú don Aeráid an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála agus maoiniú á leithdháileadh aici ar thionscadail shonracha maoinithe don aeráid. Déanann an Roinn maoiniú don aeráid a leithdháileadh, a mhonatóiriú agus a mheas trína gnáthchur chuige maidir le bainistiú deontas a úsáid (féach na príomhchéimeanna ag Fíor 17.4). Nuair a bhíonn aonaid nó misin eile ag breithniú comhpháirtíochtaí a bhaineann leis an aeráid, cuireann Aonad Aeráide na Roinne saineolas agus ionchur teicniúil ar fáil de réir mar is gá ag gach céim den phróiseas bainistithe deontas.
- 17.32** Sonraítear in ábhar teorach na Roinne na gníomhartha atá le déanamh, agus an fhaisnéis agus na doiciméid atá le bheith ar fáil, ag gach céim den timthriall bainistithe deontas. Áirítear leis sin teimpléid tacaíochta agus leideanna a spreagann bainisteoirí agus cinnteoirí chun gach tionscadal féideartha, gach comhpháirtí agus gach cinneadh maoinithe a mheas ó thaobh riosca, torthaí agus cuntasachta airgeadais de.
- 17.33** Cé go gcuireann an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála maoiniú déthaobhach agus iltaobhach don aeráid ar fáil, ní chuireann na trí roinn eile a chaitheann maoiniú don aeráid é ar fáil ach trí bhealaí iltaobhacha. Mar gheall ar chineál an mhaoinithe seo, déantar an t-airgead a chomhthiomsú le ranníocaíochtaí ó dheontóirí éagsúla eile. I gcás comhpháirtíochtaí agus cistí iltaobhacha den sórt sin, ní bhíonn smacht díreach ag ranníocóirí ar an gcaoi a leithdháiltear agus a eisíoctar na ranníocaíochtaí.
- Dúirt an Roinn Aeráide, Fuinnimh agus Comhshaoil go bhféadfadh sí ionchur a bheith aici i gclár oibre, cur chuige agus straitéis na gcistí comhthiomsaithe i gcásanna ina bhfuil ionadaíocht aici ar leibhéal boird nó coiste stiúrtha.

- Dúirt an Roinn Airgeadais go bpléitear straitéisí na gcistí agus go gcomhaontaítear iad ar leibhéal boird, áit a mbíonn deis ann ionchur agus treoir a thabhairt maidir lena bhforbairt. Tugann an Roinn Airgeadais ionchur don Chiste Glas don Aeráid trína rannpháirtíocht i suíochán ar bhord na dailcheantair atá á chomhroinnt leis an Spáinn agus leis an Nua-Shéalainn. Dúirt an Roinn go bhféadfadh sí tionchar a imirt trína ballraíocht ar bhord na dailcheantair nó trí phlé le comhaltaí eile an bhoird, bíodh sí ag feidhmiú mar chomhalta boird malartach nó mar chomhairleoir.

Fíor 17.4 Príomhghnéithe de nósanna imeachta na Roinne Gnóthaí Eachtracha agus Trádála maidir le deontais maoinithe don aeráid a bhainistiú agus a rialú

Céim	Nósanna imeachta um bainistiú deontas	Rialuithe
Tionscadail agus comhpháirtithe a shainaitheint	- Scrúdú ar ábharthacht na dtorthaí a bhfuiltear ag súil leo do thosaíochtaí bheartas forbartha idirnáisiúnta na hÉireann, ar oiriúnacht an chomhpháirtí ionchasaigh agus ar chumas na Roinne an deontas a bhainistiú (i dtéarmaí na n-acmhainní airgeadais agus daonna atá ar fáil).^a I gcás maoiniú atá curtha i leataobh go sonrach don aeráid, déantar scrúdú breise, le tacaíocht ón Aonad Aeráide, ar ábharthacht na dtorthaí a bhfuiltear ag súil leo do thosaíochtaí na hÉireann maidir le maoiniú idirnáisiúnta don aeráid, mar atá leagtha amach sa Treochlár um Maoiniú don Aeráid.	- Ní mór do chomhpháirtithe aon choinbhleachtaí leasa a dhearbhu agus an reachtaíocht ábhartha agus na hoibleagáidí airgeadais a chomhlíonadh, lena n-áirítear calaíocht agus éilliú a sheachaint. - Measúnú ar chumas an chomhpháirtí riosca a bhainistiú.
Dearadh agus forbairt	- Téann an Roinn i mbun oibre leis an gcomhpháirtí chun togra tionscadail nó cláir a ullmhú. - Forbraíonn an bainisteoir deontais tuiscint ar an tionscadal nó ar an gclár, ar an mbuiséad, agus ar eagraíocht an chomhpháirtí agus ar a stair feidhmíochta. I gcás maoiniú atá curtha i leataobh go sonrach don aeráid, forbraítear tuiscint ar ábharthacht an tionscadail don aeráid, agus leas á bhaint as treoir agus saineolas ón Aonad Aeráide.	Bailítear dóthain faisnéise faoin tionscadal (lena n-áirítear a ábharthacht don aeráid), faoin gcomhpháirtí agus faoin mbuiséad chun bonn eolais a chur faoin measúnú ina dhiaidh sin.
Breithmheas, moladh agus faomhadh	- Déanann an bainisteoir measúnú ar an tionscadal nó ar an gclár, ar an gcomhpháirtí, ar ranníocaíocht na hÉireann i gcomhthéacs maoiniú eile, agus ar an riosca a bhaineann leis a dhoiciméadú. - Eisíonn an bainisteoir deontais moladh maidir le cibé acu ba cheart deontas a dhámhachtain agus leagann sé amach aon choinníollacha ba cheart a chur san áireamh sa chomhaontú deontais agus/nó i monatóireacht an deontais. I gcás maoiniú atá curtha i leataobh go sonrach don aeráid, ní mór an leibhéal ábharthachta don aeráid atá riachtanach a thaifeadadh sa mheasúnú, agus eisítear an moladh i gcomhairle leis an Aonad Aeráide. - Breithníonn sealbhóir an bhuiséid an moladh maidir leis an deontas agus faomhann sé é ar leibhéal atá oiriúnach do mhéid an mhaoinithe a mholtar.	- Déantar measúnú agus moladh an bhainisteora, agus an cinneadh maidir leis an deontas ina dhiaidh sin, a thaifeadadh, lena n-áirítear aon choinníollacha atá le cur leis an gcomhaontú deontais agus/nó le monatóireacht an deontais. - Déantar measúnú ar an méid a chuireann an tionscadal le réimsí téamacha agus eamálacha atá ábhartha do bheartas forbartha idirnáisiúnta na hÉireann a dhoiciméadú. - Tá cinntí maidir le leithdháileadh maoinithe aeráide atá curtha i leataobh bunaithe ar mharcóirí Rio ECFE.
Cuir chun feidhme	Baineann sé seo le comhaontú i scríbhinn a dhéanamh leis an eagraíocht chomhpháirtíochta ábhartha, íocaíochtaí deontais a phróiseáil, agus feidhmíocht agus ábharthacht leanúnach a mhonatóiriú i gcoinne na gceanglas tuairiscithe agus cuntasachta a comhaontaíodh ag céim an fhormheasa.	- Tá comhaontú i scríbhinn i bhfeidhm agus fuarthas admhálacha i leith cistí a aistríodh. - Tuairiscí nó iniúchtaí tréimhsiúla ar dhul chun cinn ó chomhpháirtithe, arna n-athbhreithniú ag bainisteoirí deontas. - Cruinnithe/rannpháirtíocht leanúnach le comhpháirtithe agus cuairteanna monatóireachta a d'fhéadfadh a bheith ann.

Críochnú agus foghlaim	Áirítear leis cuntas a thabhairt ar chomhad deontais agus é a dhúnadh, iniúchtaí agus meastóireachtaí a chur san áireamh, agus na torthaí a baineadh amach agus na ceachtanna úsáideacha a foghlaimíodh a thabhairt faoi deara.	- Féadfaidh an Roinn iniúchadh a dhéanamh ar dhoiciméid bhunaidh agus gníomhaíochtaí maoinithe a mheas. - Tuarascáil/ráiteas deiridh ón gcomhpháirtí ina léirítear an maoiniú a úsáideadh agus an toradh a baineadh amach. - Nóta dúnta comhlánaithe ag an mbainisteoir deontais.
-------------------------------	---	---

Foinse: An Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála

Nóta: a [A Better World \[Domhan Níos Fearr\]. Ireland's Policy for International Development \[Beartas na hÉireann maidir le Forbairt Idirnáisiúnta\]](#), 2019.

17.34 Féadfaidh institiúidí uachtaracha iniúchóireachta na dtíortha i mbéal forbartha dearbhú iniúchóireachta neamhspleách a sholáthar i gcásanna ina ndéantar tionscadail shonracha a chómhaoiniú le tíortha deontóra eile agus ina ndéantar iad a sheachadadh trí chórais rialtais.

17.35 Dúirt an Roinn Airgeadais freisin go bhfuil ranníocaíochtaí leis an gCiste Glas don Aeráid faoi réir coinníollacha dochta agus go rialaítear iad le comhaontú maidir leis an ngníomhaíocht a fhaigheann maoiniú.¹⁹ Tabhairt faoi deara a bhí ann go gcuirtear cosc ar mhaoiniú dubailte don Chiste Glas Aeráide trí mheascán de riachtanais maidir le nochtadh airgeadais, comhordú náisiúnta agus sioncronú idir cistí. Tá sé de dhualgas dlíthiúil ar eintitis chreidiúnaithe gach foinse chómhaoinithe a dhearbhu ina dtograí agus aon ranníocaíochtaí nua ó dheontóirí a thuarascáil go bliantúil lena chinntiú nach gclúdaíonn cistí An Chiste Ghlais don Aeráid ach costais bhreise aeráide.²⁰

17.36 Dúirt an Roinn Aeráide, Fuinnimh agus Comhshaoil go bhféadfadh sí coinníollacha a chur i bhfeidhm ar mhaoiniú le haghaidh maoiniú aeráide i gcúinsí áirithe. Mar shampla, chuir sé €400,000 ar fáil do Chiste Iontaobhais Creat-Choibhinsiún na Náisiún Aontaithe maidir leis an Athrú Aeráide don Rannpháirtíocht do 2025, ar an gcoinníoll go leithdháilfí €350,000 den mhaoiniú sin ar áiteanna a rangáítear ag na Náisiúin Aontaithe mar 'tíortha is lú forbairt' nó mar 'stáit oileánacha bheaga atá i mbun forbartha'.

¹⁹ Áirítear sa chonradh dlíthiúil seo 'coinníollacha réamhriachtanacha' nach mór a chomhlíonadh sula scaoiltear aon airgead, amhail dearraí teicniúla críochnaithe nó cruthúnas ar acmhainneacht airgeadais. Tá conarthaí leanúnacha ann freisin, amhail iniúchtaí neamhspleácha éigeantacha, tuarascálacha bliantúla ar fheidhmíocht, agus cloí go docht le coimircí comhshaoil agus sóisialta.

²⁰ Déanann Painéal Comhairleach Teicniúil Neamhspleách an GCF agus údarás náisiúnta ainmnithe na tíre óstaigh é seo a fhíorú; cinntíonn an t-údarás sin go bhfuil an tionscadal ag teacht le tionscadail reatha na ndéontóirí.

17.37 Dúirt an Roinn Aeráide, Fuinnimh agus Comhshaoil go ndéanann gach comhpháirtí maoinithe monatóireacht airgeadais trína gcórais iontaobhais agus iniúchóireachta féin atá bunaithe cheana féin. Comhpháirtithe maoinithe a chomhdhlúthaíonn tuairisciú airgeadais ag leibhéil éagsúla freisin, rud a thugann léargas ar íocaíochtaí agus ar chaiteachas trasna na gclár. Déantar athbhreithniú agus plé ar na tuairiscí a fhaightear ag cruinnithe le comhpháirtithe maoinithe. I bhfianaise nádúr an mhaoinithe, pléitear tuairiscí ag leibhéal an bhoird freisin le tíortha deontóra eile.

17.38 Tar éis na híocaíochta a dhéanamh, téann an Roinn Aeráide, Fuinnimh agus Comhshaoil i dteagmháil leis na comhpháirtithe chun deimhniú a iarraidh go bhfuil an íocaíocht faighte acu.

17.39 Bunaítear tomhas feidhmíochta trasna na gceithre Roinn ar fad a chaitheann maoiniú aeráide go príomha ar chórais mhonatóireachta agus mheastóireachta an fhaighteora deontais féin. Ina theannta sin, coinníonn na Ranna uile an ceart chun gach clár agus tionscadal a fhaigheann maoiniú a mheasúnú go neamhspleách.

- 17.40** Tá sé ráite ag an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála go ndéantar monatóireacht agus tuairisciú ar mhaoiniú aeráide i gcomhréir le modheolaíochtaí atá comhaontaithe go hidirnáisiúnta, atá leagtha síos ag Coiste um Chúnamh Forbartha ECFE, ag an AE agus ag Creat-Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe maidir leis an Athrú Aeráide. Bunaithe orthu seo, agus chomh maith le comhlíonadh a chuid oibleagáidí tuairiscithe gaolmhara, foilsíonn an Roinn tuarascáil ar mhaoiniú aeráide gach bliain, ina gcuirtear faisnéis chainníochtúil agus cáilíochtúil ar fáil maidir le réimsí téamacha agus geografacha tacaíochta.

Meastóireacht ar thorthaí an mhaoinithe aeráide

- 17.41** Foilsíonn An Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála tuarascáil bhliantúil maidir le maoiniú na hÉireann don aeráid agus don chomhshaol. Áirítear i ngach tuarascáil anailís mhionsonraithe ar an maoiniú aeráide a cuireadh ar fáil sa bhliain, chomh maith le faisnéis faoi fhoinsí maoinithe, tosaíochtaí téamacha agus geografacha, agus bealaí íocaíochta. Áirítear sna tuarascálacha freisin treochtaí ó bhliain go bliain a leagann béim ar an dul chun cinn atá á dhéanamh ag Éirinn i dtreo gealltanais idirnáisiúnta maidir le maoiniú aeráide a chomhlíonadh.
- 17.42** Áirítear sa tuarascáil bhliantúil ar mhaoiniú aeráide agus comhshaoil cás-staidéir a thugann léargas ar thionchar na dtionscadal roghnaithe. Áfach, níl aon mhéadraig ann chun torthaí ar fud na punainne a chainníochtú.

Dul chun cinn maidir le cuspóirí an Treochláir um Maoiniú don Aeráid a bhaint amach

- 17.43** Leagann an Treochlár um Maoiniú don Aeráid creat amach chun gealltanais maidir le hairgeadas aeráide a bhaint amach go dtí an bhliain 2030. Áirítear leis gealltanais chun
- €225 milliún ar a laghad de mhaoiniú aeráide a sholáthar go bliantúil do thíortha i mbéal forbartha faoi 2025
 - scála a chur le maoiniú aeráide idirnáisiúnta na hÉireann, agus tús áite á thabhairt do mhaoiniú oiriúnaithe sna tíortha is lú forbairt agus i stáit oileánacha bheaga atá i mbun forbartha agus is mó atá i mbaol maidir le hathrú aeráide
 - maoiniú a sholáthar go príomha trí dheontais seachas trí iasachtaí, chun an brú fiachais ar thíortha níos boichte a laghdú
 - cur chuige comhordaithe, uile-rialtais a ghlacadh chun spriocanna a bhaint amach
 - athbhreithniú seachtrach a dhéanamh ar an Treochlár um Maoiniú don Aeráid faoi dheireadh na bliana 2025.

Athbhreithniú ar chur i bhfeidhm an Treochláir

- 17.44** Sa bhliain 2025, choimisiúnaigh an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála athbhreithniú seachtrach ar an Treochlár um Maoiniú don Aeráid. Rinne Trinomics comhlacht comhairleoireachta a dhéanann sainfheidhmiú ar bheartas fuinnimh, comhshaoil agus an t-athrú aeráide an t-athbhreithniú i míonna Iúil agus Lúnasa 2025.²¹

²¹ [*Athbhreithniú ar Threochlár na hÉireann maidir le Maoiniú Idirnáisiúnta don Aeráid.*](#)

Trinomics, Meán Fómhair 2025.

- 17.45** Ba é cuspóir an athbhreithnithe ná a chinntiú go leanfadh straitéis na hÉireann maidir le maoiniú aeráide de bheith ag freagairt do riachtanais dhomhanda atá ag athrú, agus go mbeadh sí ag teacht le gealltanais idirnáisiúnta. Áiríodh sa mhodheolaíocht anailís deisce ar dhoiciméid ábhartha agus agallaimh le príomhpháirtithe leasmhara.
- 17.46** Dhírigh an t-athbhreithniú ar mheasúnú a dhéanamh ar dhá phríomhghné de ghealltanais na hÉireann maidir le maoiniú aeráide, mar atá leagtha amach sa Treochlár um Maoiniú don Aeráid, mar shampla
- measúnú a dhéanamh ar an dul chun cinn maidir leis na tosaíochtaí straitéiseacha, lena n-áirítear réimsí fócasacha téamacha na hÉireann agus príomhspríocanna cainníochtúla
 - scrúdú a dhéanamh ar chur i bhfeidhm na dtosaíochtaí sin, lena n-áirítear an chaoi a ndáiltear freagrachtaí i measc na ranna rialtais, na ngníomhaireachtaí agus na gcomhpháirtithe seachadta ábhartha.
- 17.47** Tríd is tríd, léiríodh sa léirmheas go bhfuil Éire ar an mbóthar ceart chun a phríomhspríoc a bhaint amach maidir le €225 milliún a sholáthar i maoiniú aeráide bliantúil faoi 2025. Tagann sé ar an gconclúid go bhfuil dul chun cinn soiléir agus intomhaiste déanta ag Éirinn maidir leis na gealltanais sa Treochlár um Maoiniú don Aeráid a chomhlíonadh.
- 17.48** Sainaithníonn an t-athbhreithniú réimsí áirithe le haghaidh feabhsúcháin. Príomhthoradh amháin is ea go bhfuil teorainn leis na socruithe reatha chun toradh agus tionchar mhaoiniú aeráide na hÉireann a rianú. Tugtar faoi deara sna nótaí tuarascáil gur próiseas leanúnach é measúnú tionchair, a bhíonn ag brath go mór ar chás-staidéar agus ina bhfuil easpa meicníochtaí foirmiúla ann chun monatóireacht a dhéanamh ar éifeachtacht na ngníomhaíochtaí a fhaigheann maoiniú ag leibhéal na punainne.
- 17.49** Dúirt an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála go bhfuil plé ar siúl ar leibhéal domhanda maidir le hoibleagáidí tuairiscithe i ndáil le maoiniú aeráide agus le méadrach tionchair. Leagadh béim ann ar roinnt dúshlán a bhaineann le tionchar an mhaoinithe aeráide ó Éirinn a thomhas, lena n-áirítear
- éagsúlacht phunann mhaoinithe aeráide na hÉireann maidir le bealaí maoinithe agus comhpháirtíochtaí
 - líon na ngníomhaithe atá páirteach i seachadadh an Treochláir um Maoiniú don Aeráid uile-rialtais
 - an gá atá ann cothromaíocht a bhaint amach idir breathnú ar nós comhthéacs sonrach na dtionscadal agus ailíniú le creataí tíre, ar thaobh amháin, agus measúnú bríoch ag leibhéal na punainne, ar an taobh eile.
- 17.50** I measc na ndúshlán eile a sainaithníodh i dtuarascáil Trinomics ná
- cé gur léir go bhfuil méadú suntasach tagtha ar an tacaíocht do na tíortha is lú forbairt le blianta beaga anuas, ní dhéantar monatóireacht chórasach ar an maoiniú aeráide do stáit leochaileacha
 - i gcásanna áirithe, ní úsáidtear an Treochlár, nó ní úsáidtear é ach go cúlghabhálach chun údar a thabhairt le cinntí seachas chun straitéis atá dírithe ar an todhchaí a threorú

- cé go raibh cur i bhfeidhm an Treochláir sách rathúil, tá teorainn curtha le tuilleadh forghníomhaithe ag easnaimh acmhainne, ag ráta ard láimhdeachas foirne, agus ag an spleáchas ar chaidrimh neamhfhoirmiúla agus ar thaithí chomhroinnte.

17.51 Tá an Roinn Aeráide, Fuinnimh agus Comhshaoil i gceannas ar thuairisciú na hÉireann chuig an Creat-Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe maidir leis an Athrú Aeráide. Ní dhéanann an Roinn tuarascáil faoi láthair ar mhaoiniú príobháideach don aeráid a spreagtar, ós rud é gur maoiniú poiblí agus deontais amháin atá i gceist le maoiniú na hÉireann ar fad. Mar sin féin, tá sé admhaithe ag an Roinn go bhfuiltear ag súil níos mó le tuairisciú den sórt sin agus gur gá aghaidh a thabhairt air sin i dtimthriallta tuairiscithe amach anseo.

17.52 Áiríodh i dtuarascáil Trinomics réaltánaire cur chun feidhme le haghaidh gníomhaíochtaí a bhaineann leis na gealltanais sa Treochlár um Maoiniú don Aeráid. Tá achoimre ar an dul chun cinn maidir le gach gníomh leagtha amach in larscríbhinn 17A. Faoi mhí Mheán Fómhair 2025, bhí dhá ghealltanais comhlíonta, bhí dhá cheann déag ar siúl agus ní raibh ceann amháin comhlíonta.

Freagra fhoghrúpa ICDC maidir le maoiniú don aeráid

17.53 Tá foghrúpa airgeadais aeráide an Lárionad Idirnáisiúnta um Ghóchumadh a Dhíspreagadh a bunaíodh faoin Treochlár um Maoiniú don Aeráid tar éis freagairt go foirmiúil a thabhairt ar athbhreithniú Trinomics, ag leagan amach gníomhartha pleanáilte chun aghaidh a thabhairt ar a mholtaí.²² Rinne sé na príomhphointí seo a leanas.

- Chuir an foghrúpa fáilte roimh an bhfócas a bhí ag an athbhreithniú ar éifeachtacht agus ar thionchar.
- Thug sé dá aire go n-aithnítear go forleathan gur dúshlán chomhroinnte agus sistéamacha iad cuid de na dúshláin a luaitear sa léirmheas. Dúradh go bhféachfaí le leas a bhaint as anailís ar scála mór, as saineolas teicniúil fairsing agus as deiseanna chun foghlaim ó chomhghleacaithe.
- Dúirt an foghrúpa, agus aghaidh á tabhairt ar mholtaí an athbhreithnithe, go bhfuil sé tábhachtach a chur san áireamh go bhfuil maoiniú aeráide incháilithe mar Chúnamh Oifigiúil Forbartha agus go bhfuil tosaíocht i gcoitinne ann do thacaíocht atá bunaithe ar dheontais.
- Luaitear ann go leanfaidh an gealltanais forleathan i mbeartas forbartha tosaíocht a thabhairt dóibh siúd is faide chun deiridh de bheith ag múnú maoiniú aeráide, taidhleoireacht agus obair abhcóideachta na hÉireann amach anseo.

²² [Freagra na Bainistíochta ar an Athbhreithniú seachtrach ar Threochlár na hÉireann maidir le Maoiniú Idirnáisiúnta don Aeráid](#), An Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádáil, Aibreán 2026.

Conclúidí agus moladh

- 17.54** Tá méadú seasta tagtha ar mhaoiniú aeráide bliantúil na hÉireann do thíortha i mbéal forbartha ó gheall sí, i mí na Samhna 2021, go gcuirfeadh sí ar a laghad €225 milliún ar fáil gach bliain faoi 2025. Ghlac Éire le Treochlár um Maoiniú don Aeráid i 2022, ina leagtar amach straitéis chun a spriocanna maidir le hairgeadas aeráide a bhaint amach.
- 17.55** Mar gheall ar phróiseas fíoraithe casta agus fadaithe atá á stiúradh ag an ECFE, ní bhíonn na sonraí a bhonnaíonn ríomh thoradh an mhaoinithe aeráide d'aon bhliain ar leith críochnaithe go hiomlán go dtí go mbíonn breis agus 12 mhí caite ó dheireadh na bliana sin. Sa chleachtas, déanann sé seo deacair ar na húdaráis a chinntiú go mbaintear amach sprioc leibhéal beacht caiteachais bhliantúil ar mhaoiniú aeráide.
- 17.56** Sa bhliain 2024, an bhliain is déanaí a bhfuil sonraí ar fáil ina leith, chuir Éire maoiniú don aeráid ar luach beagnach €208 milliún ar fáil do thíortha i mbéal forbartha. Meastar sa Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála go mbeidh an sprioc €225 milliún do 2025 bainte amach ag Éirinn nuair a bheidh fíorú na figiúirí curtha i gcrích.

Leithdháileadh maoinithe don aeráid

- 17.57** Tá baint ag ceithre Roinn rialtais le cur i bhfeidhm chlár um maoiniú aeráide bliantúil na hÉireann. Chaith an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála beagnach 75% den bhuiséad sa bhliain 2024. Tá foghrúpa maoinithe aeráide den Choiste Idir-rannach um Chomhar Forbartha atá ann cheana féin bunaithe faoin Treochlár um Maoiniú don Aeráid chun maoirseacht a dhéanamh ar chaiteachas idirnáisiúnta na hÉireann ar an aeráid, é a chomhordú agus comhtháthú a chinntiú.
- 17.58** Is i bhfoirm deontas do bhainc iltaobhacha forbartha, do chistí de chuid na Náisiún Aontaithe agus do chomhlachtaí idirnáisiúnta eile atá níos mó ná leath den mhaoiniú don aeráid in Éirinn. Ní deontas é maoiniú den sórt sin ach tráth a eisíocann Éire é, agus d'fhéadfadh na heagraíochtaí maoinithe é a thiontú ina iasachtaí ina dhiaidh sin.
- 17.59** Cuireann an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála meascán de mhaoiniú aeráide déthaobhach agus iltaobhach ar fáil. Roghnaíonn sé tionscadail chun maoiniú aeráide a fháil bunaithe ar ailíniú le tosaíochtaí i dTreochlár um Maoiniú don Aeráid an rialtais uile agus ar chomhlíonadh aon choinníollacha atá leagtha amach i gcomhaontuithe le comhpháirtithe maoinithe. Ní leithdháileann aon cheann de na ranna eile a chaitheann airgead ar an aeráid maoiniú go díreach ar thionscadail aonair.

Torthaí um maoiniú don aeráid

- 17.60** Foilsíonn an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála tuarascáil bhliantúil ar mhaoiniú na hÉireann a bhaineann leis an aeráid agus leis an gcomhshaol; áirítear iontu cás-staidéir a thugann léargas ar thionchar na dtionscadal roghnaithe. Áfach, níl aon mhéadraigh ann chun torthaí ar fud na punainne a chainníochtú.

- 17.61** Tá an Roinn tar éis gníomhú go réamhghníomhach chun meastóireacht sheachtrach thráthúil a choimisiúnú ar an Treochlár um Maoiniú don Aeráid (i mí Mheán Fómhair 2025) agus chun an tuarascáil sin a fhoilsiú, chomh maith le freagra fhochoiste an Choiste Idir-rannaigh um Chomhar Forbartha (i mí Aibreáin 2026).
- 17.62** Leag an t-athbhreithniú seachtrach béim ar theorainneacha áirithe sna socruithe reatha chun torthaí agus tionchar an mhaoinithe aeráide a rianú. Thug sé faoi deara gur obair atá ar siúl fós í an measúnú tionchair agus go bhfuiltear ag brath go mór ar staidéar cáis agus nach bhfuil meicníochtaí foirmiúla ann chun monatóireacht a dhéanamh ar éifeachtacht na ngníomhaíochtaí maoinithe.

Moladh 17.1

Ós rud é gur dócha go leanfaidh maoiniú suntasach forbartha a dhíríonn ar an aeráid ar aghaidh sa todhchaí, ba cheart don Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála meadarachta iomchuí a fhorbairt chun torthaí agus tionchair mhaoiniú aeráide na hÉireann a léiriú. Ba cheart bunlínte nó luachanna tagarmhairc iomchuí a shainaithint do na meadarachta sin, agus ba cheart spriocanna réadúla a leagan síos ag féachaint don mhaoiniú a leithdháileadh. Ba cheart don Roinn na meadarachta sin a áireamh ina tuarascáil bhliantúil ar mhaoiniú aeráide agus comhshaoil.

Freagra an Oifigigh Chuntasaíochta

Comhaontaithe.

Tar éis tréimhse ina ndearnadh méadú tapa ar mhaoiniú aeráide na hÉireann, agus ag tógáil ar thorthaí an athbhreithnithe a rinneadh le déanaí ar an Treochlár um Maoiniú don Aeráid, déanfar forbairt ar mheadarachta chun tionchar agus éifeachtacht mhaoiniú aeráide na hÉireann a mhonatóiriú sa tréimhse idir 2026 agus 2030. Tagann an tréimhse ama seo leis an tréimhse atá fágtha i gcomhair na Treochláir um Maoiniú don Aeráid agus bheartas reatha na hÉireann maidir leis an bhforbairt idirnáisiúnta araon, agus measann an Roinn go bhfuil sé iomchuí, i bhfianaise chastacht na hoibre.²³

Chun indéantacht a chinntiú, beidh gá le dlúth chomharthú le hiarrachtaí gaolmhara faoi chlár comhair forbartha níos leithne na hÉireann; seicheamhú cúramach i gcoinne nósanna imeachta inmheánacha maidir le torthaí agus bailiú sonraí, agus plé ar mheadarachta domhanda; agus cothromaíocht chúramach idir eilimintí amhail tacaíocht do chreataí faoi úinéireacht tíre i gcomparáid le tomhas bríoch ar leibhéal na punainne.

Amlíne le haghaidh cur chun feidhme

2026 go 2030.

Córas rialaithe

- 17.63** Tá gnáthnós imeachta dea-bhunaithe ag an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála maidir le bainistíocht deontas, a chuirtear i bhfeidhm agus maoiniú aeráide á leithdháileadh agus á mhonatóireacht. Áirítear ar na nósanna imeachta rialaithe admhálacha a fháil i leith cistí a aistríodh. Tá rialuithe breise i bhfeidhm maidir le maoiniú aeráide atá curtha i leataobh chun a chinntiú go bhfuil tionscadail ábhartha don aeráid agus go bhfuil cinntí deontais bunaithe ar chritéir aeráide iomchuí.

²³ [A Better World \[Domhan Níos Fearr\]. Ireland's Policy for International Development \[Beartas na hÉireann maidir le Forbairt Idirnáisiúnta\]](#), foilsithe Feabhra 2019.

- 17.64** Is i bhfoirm deontas d'eagraíochtaí agus do chistí idirnáisiúnta a chuimsíonn sé le ranníocaíochtaí ó thíortha eile a chuirtear cuid mhór den mhaoiniú aeráide ar fáil ag Éirinn. Nuair a bhíonn deontais den sórt sin brionta, níl ag Éirinn ach smacht indíreach ar an gcaoi a n-úsáideann an faighteoir an maoiniú. Trí ionadaíocht a dhéanamh ar struchtúir rialachas na n-eagraíochtaí sin, agus mar chuid de chomhaontuithe maoinithe, is féidir le Ranna deontóra tionchar a imirt ar mhéid agus ar éifeachtacht iasachtaí a bhaineann leis an aeráid do thíortha nach bhfuil chomh forbartha agus do ghrúpaí sprice eile.

Iarscríbhinn 17A Achoimre ar ghníomhaíochtaí faoin Treochlár um Maoiniú don Aeráid

Tiomantas	Dul chun cinn	Ráiteas
Téamaí agus fócas geografach		
An fócas ar na príomhthéamaí a sainaitníodh sa treochlár a choinneáil agus a neartú trí chaidrimh mhaoinithe leanúnacha agus nua.		Tá an bhéim atá á leagan ag Éirinn ar théamaí tosaíochta amhail oiriúnú, caillteanas agus damáiste, na haigéin, an bhithéagsúlacht, an aeráid agus an tslándáil, an nuálaíocht agus an fhiontraíocht, agus an acmhainneacht neartaithe trí chomhpháirtíochtaí maoinithe. Tá gá le béim níos mó a chur ar a chinntiú go ndéantar ionadaíocht ar na téamaí uile agus go nasctar go soiléir iad le gníomhú ar son na haeraíde.
An mhodheolaíocht a thabhairt chun críche agus an próiseas a chur i bhfeidhm chun Cúnamh Oifigiúil Forbartha na hÉireann ar fad a dhéanamh díonach ar an aeráid agus ceannaireacht a dhéanamh ar an tionscnamh sin ar fud an Rialtais, ag tosú sa bhliain 2022.		Tá an straitéis chun an córas a ullmhú don athrú aeráide curtha i gcrích, agus tá tús curtha lena cur i bhfeidhm ar fud na ranna, agus fócas tosaigh á chur ar an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála agus ar na bunchuspóirí.
Bealaí		
Déan modheolaíocht a fhorbairt chun méaduithe ar mhaoiniú a chinneadh do gach cainéal nó téama atá leagtha amach sa treochlár go dtí an bhliain 2025.		Cé gur féidir anailísí cuimsitheacha a dhéanamh, ní dhéantar a leithéid d'obair i gcás gach bealach nó gach téama.
Scéimeanna maoinithe nua a dhearadh agus a bhunú le haghaidh maoiniú déthaobhach (ciste an chéad ghluaiseachta) agus maoiniú d'eagraíochtaí na sochaí sibhialta (fuinneog aeráide) agus -misin agus comhpháirtithe a chur ar an eolas faoi na scéimeanna seo.		Críochnaíodh an ciste céad corraitheoir in 2023, agus focadh thart ar €4 milliún amach. Leithdháiltí breise do mhisin in 2024 agus in 2025. Seoladh an fuinneog aeráide d'eagraíochtaí na sochaí sibhialta i 2023 agus coinníodh ar bun í in 2024 agus in 2025.
Measúnú riosca		
Déan measúnú leanúnach ar an méadú ar mhaoiniú a bhfuiltear ag súil leis i gcomhthéacs na dtéamaí agus na gcainéal atá beartaithe, agus aillínigh an fonn riosca agus na meicníochtaí bainistíochta dá réir.		Cé go bhfuil measúnuithe riosca riachtanach do gach tionscadal mar chuid den ghnáth cur chuige maidir le bainistiú deontas, níor cuireadh i bhfeidhm go córasach iad chun rioscaí a mheas de réir téamaí agus bealaí.
Taidhleoireacht aeráide		
A áirithiú, trí theachtaireachtaí coiteanna a fhorbairt, go bhfuil ranna rialtais agus líonraí misean ag baint úsáide as taidhleoireacht chomhsheasmhach agus comhleanúnach le tíortha comhpháirtíochta, le comhpháirtithe cur chun feidhme agus le daoine eile, chun taidhleoireacht aeráide a ailíniú leis na prionsabail agus na téamaí atá sainithe sa treochlár.		Is í toscaireacht náisiúnta na hÉireann maidir leis an aeráid, faoi stiúir na Roinne Aeráide, Fuinnimh agus Comhshaoil, a mhúnlaíonn beartas aeráide idirnáisiúnta trí rannpháirtíocht ghníomhach i ngrúpaí saineolaithe AE, i gcomhdhálacha bliantúla na Náisiún Aontaithe, agus in obair thras-rannach chomhordaithe ar mhaoiniú aeráide chun gníomhaíocht dhomhanda a ailíniú le tosaíochtaí intíre. Tacaíonn an tAonad Aeráide sa Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála leis seo trí sheasamh mionsonraithe a ullmhú ar réimsí téamacha tábhachtacha, ag áirithiú go gcomhlíontar gealltanais mhaoinithe aeráide idirnáisiúnta agus tosaíochtaí treochláir na hÉireann.

Tiomantas	Dul chun cinn	Ráiteas
Acmhainn a fhorbairt		
Athbhreithniú a dhéanamh ar acmhainneacht reatha na ranna rialtais, na misin agus na bpríomhpháirtithe chun an méadú ar mhaoiniú aeráide a sheachadadh.		Cé go ndéanann gach roinn monatóireacht ar a cumas maoiniú méadaithe aeráide a sholáthar, tá an acmhainn fós míchothrom ar fud an Rialtais, le láimhdeachas foirne ard agus leathnú míchothrom ar fhoireann in aghaidh an aonaid agus na ranna. Cuireann an tAonad Aeráide sa Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála ar agus do chomhpháirtithe sa tsochaí shibhialta, le tacaíocht ó chomhpháirtithe seachtracha, lena n-áirítear An Institiúid Idirnáisiúnta um Chomhshaol agus Forbairt.
Plean gníomhaíochta a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm chun aghaidh a thabhairt ar réimsí ina bhfuil gá le bearnaí a líonadh.		Déanann gach roinn monatóireacht ghníomhach ar a hacmhainn chun gealltanais maidir le maoiniú don aeráid a chomhlíonadh. Tá measúnuithe déanta ag foghrúpa ICDC freisin chun riachtanais maidir le forbairt acmhainne a aithint, agus oiliúint spriocdhírthe i gceist — mar shampla, an Cúnamh Oifigiúil Forbartha. Tá na seisiúin oiliúna fós ar bhonn <i>ad hoc</i> .
Tuairisciú		
Tuairisciú ar aschur agus ar thorthaí a ionchorprú trí bhithin cás-staidéar tuarascálacha bliantúla ar mhaoiniú aeráide, chun cur leis an tuairisciú cainníochtúil ar chaiteachas agus chun tuairisciú ar thionchar a chumasú.		De ghnáth, bhíodh cás-staidéar amháin ó bunchuspóir san áireamh sa tuarascáil bhliantúil ar mhaoiniú aeráide; tháinig méadú air sin go dtí trí chás-staidéar ó bhealaí éagsúla i gcás thuarascáil 2023 ar mhaoiniú aeráide. Áfach, d'fhéadfaí tuairisciú ar an tionchar a mhéadú trí chéile, mar shampla, de réir ábhair agus cainéil.
Rialachas		
Cuir tús le rannpháirtíocht ICDC maidir le maoiniú don aeráid agus ullmhaigh téarmaí tagartha chun an foghrúpa um maoiniú aeráide a bhunú roimh an gcéad chruinniú eile de ICDC atá sceidealaithe.		Tá foghrúpa ICDC maidir le téarmaí tagartha an mhaoinithe don aeráid bunaithe, agus tagann an grúpa le chéile go rialta. Mar sin féin, ní fhreastalaíonn gach ball ar na cruinnithe go rialta.
Rannpháirtíocht na hearnála príobháidí		
Tabhair faoi ghníomhaíochtaí ullmhúcháin agus scóip chun na roghanna is oiriúnaí a aithint maidir le rannpháirtíocht na hearnála príobháidí i ngníomhú ar son na haeráide sa tréimhse tar éis 2025, i gcomhréir leis na prionsabail, na cuspóirí agus na téarmaí a leagtar amach sa treochlár seo.		Tá dul chun cinn intomhaiste déanta ag an Roinn Airgeadais maidir leis an earnáil phríobháideach a spreagadh le haghaidh gníomhú ar son na haeráide, trína cuid oibre leis an gCiste Glas don Aeráid agus le bainc iltaobhacha forbartha, srl. Tá \$6.4 billiún curtha ar fáil ag an gCiste Glas Aeráide chun tacú le 73 tionscadal san earnáil phríobháideach, rud a léiríonn tiomantas soiléir chun leas a bhaint as maoiniú príobháideach do thionscnaimh aeráide.
Monatóireacht, measúnacht agus foghlaim		
Tabhair faoi mheasúnú, athbhreithniú agus cleachtadh chun ceachtanna a fhoghlaim maidir le maoiniú aeráide na hÉireann — déan athbhreithniú ar an Treochlár um Maoiniú don Aeráid faoi 2025, a úsáidfear chun eolas a thabhairt maidir le caiteachas ar mhaoiniú aeráide sa tréimhse 2026 – 2030.		Cuireann tuarascáil Trinomics torthaí an athbhreithnithe neamhspleáigh ar an Treochlár um Maoiniú don Aeráid i láthair.

Tiomantas	Dul chun cinn	Ráiteas
Scrúdú a dhéanamh ar fhorbairt méadrachtaí chun ranníocaíocht mhaoiniú aeráide na hÉireann a thomhas, a thionchar ar dhaoine atá leochaileach ó thaobh na haeráide de agus éifeachtacht taidhleoireacht aeráide na hÉireann, agus scaip chuig geallsealbhóirí iad.		Níl forbairt na méadrachtaí críochnaithe. Ba cheart athbhreithniú a bhailiú agus a fhoilsiú ar straitéisí misin, ar staidéar cáis cáilíochtúil, ar staitisticí chomhpháirtithe eagraíochtaí na sochaí sibhialta, agus ar shonraí aschuir ó chainéil iltaobhacha (más féidir).
Iniúchadh a dhéanamh ar bhunú fóraim chun an comhordú agus an fhoghlaim i measc na bpáirtithe leasmhara ábhartha a fheabhsú, d'fhonn tacú le prionsabail agus téamaí na treochláir.		Bunaíodh foghrúpa ICDC chun an comhordú agus an fhoghlaim i measc ranna rialtais éagsúla a fheabhsú, cé nach mbíonn gach roinn rannpháirteach go rialta. Tá an tAonad Aeráide ag an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála i gceannas ar líonra comhairleoirí aeráide chun an comhordú agus an fhoghlaim laistigh den Roinn a fheabhsú.
Cumarsáid		
Gníomhaíochtaí rannpháirtíochta poiblí trí mheicníochtaí feasachta/cumarsáide rialtais agus comhpháirtithe atá ann cheana féin chun tacaíocht agus tuiscint a chothú do mhaoiniú aeráide idirnáisiúnta atá ag fás in Éirinn.		Tá tuarascálacha agus straitéisí aeráide foilsithe. Roinneann siad beartais agus torthaí (den chuid is mó) cainníochtúla maidir le feidhmíocht na hÉireann i réimse an mhaoinithe aeráide. D'fhéadfaí tuilleadh rannpháirtíochta a chothú fós, agus tá an obair ar siúl.

Foinse: [Athbhreithniú ar Threochlár na hÉireann maidir le Maoiniú Idirnáisiúnta don Aeráid](#), Trinomics, Meán Fómhair 2025

Gealltanais a chomhlíonadh

Ag dul ar aghaidh chun gealltanais a chomhlíonadh

Gan an gealltanais a chomhlíonadh